

ORTA SAKARYA VADİSİNDE TOPRAK MÜLKİYETİ

Doçent Dr. Necdet Tunçdilek

Türkiye bir ziraat memleketi olmasına rağmen, ziraatin temelini teşkil eden problemlerin pek çoğunun henüz aydınlatılmamış oluşu bir gerçektir. Filhakika bütün memlekette ziraat sahalarının ne şekilde dağılmış olduğunu gösterecek bir harita mevcut olmadığı gibi, ekili ve dikili toprakların parseller halindeki ölçülerinin tam ve kat'î miktarı henüz bilinmemektedir. Ve bugüne kadar verilen saha değerleri — ne kadar emin olursa olsun — gene de soruşturma neticesi elde edilen değerlere dayanmaktadır. Şüphesiz bu zemin üzerindeki ekili ve dikili toprakların, her bir bölge veya yöredeki işletme sistemi, her şahıs veya aile başına düşen toprak miktarı, parsellerin ufaklık veya büyüklüğü gibi ziraat mülkiyet meseleleri hâlâ esrarını muhafaza etmektedir. Türkiye ziraatinin gelişmesine dair plânlar, bu temel üzerine inşa edileceğine göre, istikbalde yapılacak operasyonların değeri ve realitesinin ne olabileceği kendiliğinden anlaşılabilir. O halde Türkiyenin en büyük çoğunluğunu alâkalandıran bu problemlerin biran evvel çözülmesi, yapılacak operasyonların selâmeti ve sağlamlığı bakımından, en başta ele alınması icap eden bir iş olmalıdır.

Türkiyede toprak mülkiyeti meselelerini, elde mevcut olan bilgilere dayanarak bazı sonuçlar çıkarmak bu memleket için tavsiye edilemez. Değil bölgeler, hattâ yörelerin en ufak bölümleri üzerindeki dahi büyük farklar gösteren bu kadar karışık ve çapraşık meseleleri bir bütün halinde mütalâa etmeğe imkân yoktur. Bugün yapılabilecek şey, her bir bölgenin yer yer toprak mülkiyeti karakterlerini belirtmekten ileri geçemez. Ancak kadastro çalışmaları yapılmış ve plânları bitirilmiş sahalar üzerin-

de ise detay çalışmalar ile neticeler çıkarmak¹ ve bu neticeleri benzer sahalara tatbik etmekle bazı prensiplere varmak mümkün olabilir...

Bundan evvelki çalışmalarımızda Eskişehir bölgesinde mülkiyet ve tarla şekilleri meselesine temas edilmiş² ve yayınlanan makalede ufak bir bölüm içinde dahi bu meseleyi formüle etmek veya prensiplere varmak mümkün olamamıştı. Mülkiyet meselesindeki bu karışıklık her şeyden evvel her bir köyün eski veya yeni kurulmuş olmasına, o devredeki köylerin ekonomik faaliyetlerine, her bir ailenin geçen asırlarda sahip olduğu toprak miktarına, bugünkü ziraat şekli ve faaliyetine... bağlı pek farklı şekiller tespit edilmiştir. Ancak umumi bir değer taşıyan sonuçlar, kuru ziraat sahalarında tarla boyutlarının oldukça geniş olduğu, bir şahsın tarlalarının köyün muhtelif yerlerinde bulunduğu, toprakların varisler arasında mütesaviyen taksim edilmesinden süratli bir ufalanmanın meydana geldiği, kuru ziraat sistemi ile bir ailenin en az 200 dekarlık tarla ile geçinmesinin mümkün olabileceği neticelerine ulaşılmıştı. Aşağı yukarı İç Anadolunun kuzeybatı bölümündeki köylerde yapılan anketlerden elde edilen bilgilerden çıkarılan bu neticeler, bazı hususları belirtmekle beraber, kadastro plânları üzerinde yapılacak bir çalışmanın neticeleri ile hiç bir zaman mukayese edilemez...

Bu mevzuda ele alınan ikinci yazı da, gene aynı bölge içinde ve Orta Sakarya Vadisi boyunda yer alan ve münhasıran sulu ziraat sistemi ile faaliyette bulunan 13 köyün mülkiyet durumu incelenecektir. Bu makaleyi meydana getiren doneler birinci makalemizdekinden çok daha sıhatli olup, material, Mayıslar Teknik Ziraat Memurluğu tarafından toplanmış ve Eskişehir Teknik Ziraat Müdürlüğünden temin edilmiştir.³ Orta Sakarya Vadisindeki mülkiyetin tetkiki bize, İç Anadolu kuru ziraat yanında sulu ziraat sahalarının genişliği, toprakların mülki dağılışı ve tarlalar üzerindeki ziraat imkânlarını ortaya koyabilecektir. Öyle ümit edilir ki, ortaya çıkacak olan mülkiyet karakteri; bir taraftan sulu ziraat sahalarının darlığını ve ufak tarlalar üzerinde binlerce insanın geçimini nasıl ve ne şekilde sağladığını belirtecek, ziraat metodları islah edildiği

¹ Tapu ve Kadaströ Umum Müdürlüğünün İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsüne göndermiş olduğu Bozaniç, Gümele köylerinin kadaströ plânları ile 1961 senesi yaz devresinde Enstitü öğrencileri ile beraber bir çalışma yapılmıştır. «Bozaniç Köyü» adı ile pek yakında yayınlanacak olan bu çalışmada mülkiyet meseleleri bu saha içinde bütün teferruatı ile ortaya çıkabilecektir.

² Necdet Tunçdilek : İç Anadolu Bölgesinin Kuzeybatı Bölümündeki Köylerde Tarla Şekilleri ve Mülkiyet. Türk Coğ. Der. sayı 17, İst. 1957, s. 119-123.

³ Yukarıda adı geçen malzemeyi derleyen ve istifademize sunan, aynı zamanda vadideki çalışmalarımızı kolaylaştıran Mayıslar'ın eski Teknik Ziraat memuru Hudbi Eken'e burada teşekkür etmeği bir borç bilirim.

takdirde, daha on binlerce aileyi geçindirebileceğini de ispat etmiş olmaktadır.

Orta Sakarya Vadisinde üç grup altında toplanan tarlaların⁴ — kıraç tarlalar, sulanan bahçeler ve yamaçlardaki bağlar — yekûnu 35.966 dekar dır. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanların sayısı ise 8.290 dır (1797 aile). Bu iki değere göre; Orta Sakarya Vadisinde adam başına düşen ortalama tarla miktarı 4.3 dekar olup, aile başına düşen ortalama tarla miktarı ise 20 dekar dır. Şu iki değer, ilk plânda vadi içinde mülkiyetin çok ufak olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO I

Köyün adı	Nufus	Çiftçi ailesi	Dekar	Her nüfusa düşen tarla	Her aileye düşen tarla
Beyköy	272	51	1.096	4.03	21.5
Bozaniç	435	92	2.136	4.91	23.2
Demirciler	458	108	2.739	5.98	25.3
Düzköy	318	66	2.387	7.50	36.17
Gümele	1230	275	4.992	4.05	18.15
İğdir	322	70	925	2.87	13.22
Dağküpü	983	204	6.977	7.10	34.20
Laçın	518	102	3.553	6.86	34.84
Karaoğlan	889	199	1.641	1.84	8.25
Mayıslar	410	94	2.415	5.89	25.70
Kapukaya	243	46	1.907	7.85	41.46
Sarıcakaya	1487	334	1.724	1.16	5.16
Sakar ılıca	725	156	3.474	4.79	22.27
Yekûn	8290	1797	35.966	4.30	20.00

Tablo I in tetkikinden anlaşılacağı üzere, Orta Sakarya Vadisinde toprak mülkiyeti ufak miktarlar üzerinde toplanmakla beraber, ortalama değerlerin köyler arasında değişikliklere uğradığı görülür. Meselâ nüfus başına ortalama 4 dekar toprak düştüğü halde bu değerler Sarıcakaya (eski adı Sarıkaya) köyünde 1.16 dekara ve aile başına 5.12 dekara kadar iner. Aynı şey Karaoğlan köyü için de söylenebilir. Burada şöyle bir coğrafi müşahade yapmak mümkündür: Ortalama mülkiyet değerinin altında ve üstünde kalan köylerin vadi içindeki yerleri araştırılırsa, ortalamanın altında kalan köylerin (Alpağot, Sarıcakaya, Karaoğlan, İğdir Gümele) vadinin batı yarısında, ortalamanın üstünde kalan köylerin

⁴ Orta Sakarya Vadisinin ziraat yapısı için şu makaleye bakınız :

a — Necdet Tunçdilek : Orta Sakarya Vadisinde Ziraat Hayatı. İst. Üniv. Coğ. Enst. Der. sayı 10, İst. 959, s. 66-85.

b — Necdet Tunçdilek : Orta Sakarya Vadisinin İktisadi Tarihi Hakkında İst. Üniv. İktisat Fak. Mecmuası, cilt XVII. No. 1-4, İst. 1960.

(Dağküplü, Laçın, Kapukaya, Mayıslar, Düzköy, Beyköy) ise vadinin doğu yarısında toplandıkları göze çarpar. Batı yarıdaki köyler doğu bölümüne nazaran entansif denilebilecek şekilde ziraat yapan köyler olup, topraktan alınan ürünler hem cins hem de miktar bakımından doğu yarıdan tamamen farklıdır. Batıdaki sebze ve meyvacılığın yerini doğuda pamuk, susam, tahıl gibi bitkiler alır. Batı uç, senede aym tarladan üç mahsul alabilirken, doğu uçta bu miktar bire düşer. Ziraatin bu karakteri, nüfusun fazlalığı ve toprak azlığı gibi sebeplere bağlanabilir. Mamafih, umumî bir hükme varmak icap ederse, doğu yarıdaki köylerin platolar üzerindeki tahıl tarlaları ile beraber de olsa, adam başına düşen azamî toprak miktarı 7.85 dekarı (Kapukayada) geçmez...

Orta Sakarya Vadisinde ekili ve dikili toprakların kıtlığı yanında nüfus miktarının fazla olması vadinin en karakteristik tarafını meydana getirir. Burada 8290 kişinin ancak 3.5966 Km² lik bir saha üzerinde bütün geçimlerini sağladıkları düşünülürse, vadede 1 Km.² ye düşen ziraî nüfus kesafetinin 2311 kişi olduğu müşahade edilir. Bu çok yüksek kesafet değeri, bu tip yerlerde ne kadar insanın yaşayabildiğini göstermesi bakımından büyük bir özelliğe sahiptir. Ve gene aynı değerler, sadece Sakarya Vadisi için değil, memleketimizin henüz tetkik edilmemiş başka bölgelerindeki insanların ne güç şartlar içinde yaşadıklarını da kısmen olsun ortaya koyar.

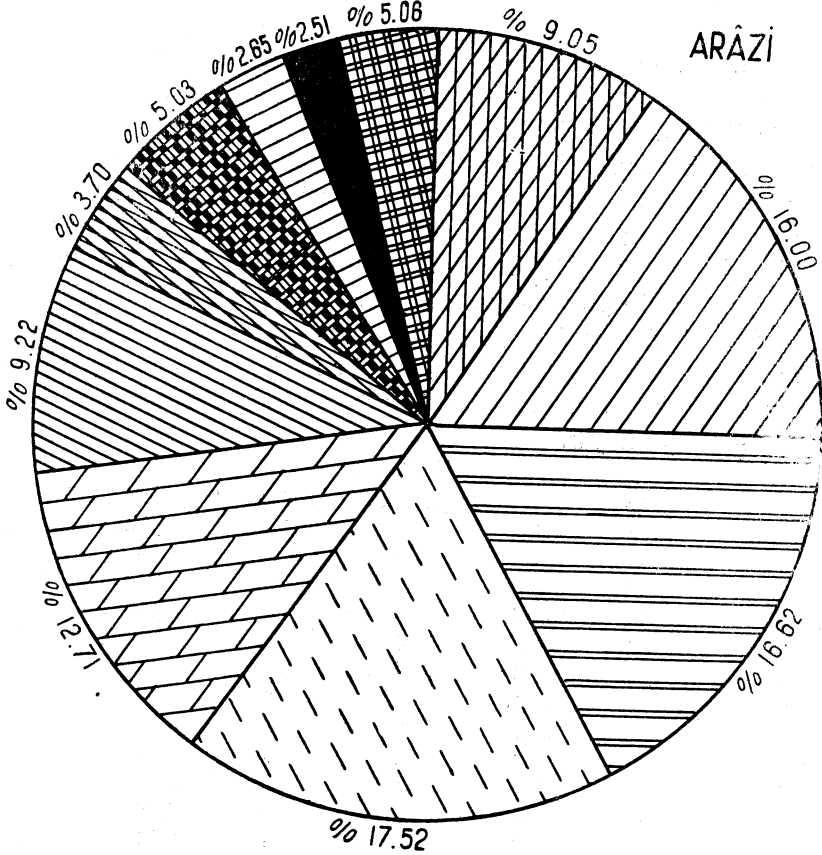
TABLO II

Köyün adı	Aile		Topraksız		Topraksız	
	sayısı	Nüfus	aile	nüfus	aile % si	nüfus % si
Beyköy	51	272	1	5	1.97	1.83
Bozaniç	92	435	—	—	0.00	0.00
Demirciler	108	458	4	10	3.70	2.18
Düzköy	66	318	—	—	0.00	0.00
Dağküplü	204	983	1	2	0.49	0.20
Gümele	275	1230	2	9	0.73	0.73
İğdir	70	322	2	3	2.86	0.93
Karaoğlan	199	889	4	12	2.01	1.35
Kapukaya	46	243	2	10	4.35	4.11
Laçın	102	518	2	9	1.96	1.74
Mayıslar	94	410	2	5	2.13	1.22
Sakarılıca	156	725	—	—	0.00	0.00
Sarıcakaya	334	1487	13	47	3.90	3.16

Orta Sakarya Vadisinde ziraî nüfus kesafeti meselesinden sonra, bu bölümde yaşayan insanların toprak mülkiyetinden evvel topraklı ve topraksız nüfus meselesini belirtmek icap eder. Bahis konusu sahada, büyük toprak darlığına rağmen topraksızların sayısı hayret edilecek kadar

azdır. Bilâkis toprak darlığı yanında her şahıs veya ailenin, az veya çok, bir miktar toprağa sahip olduğu bir karakter olarak göze çarpar. Vadide topraksız aile sayısı 33 olup, bunların nüfus miktarı ancak 112 kişidir (Topraksız nüfus oranı %1.35). Hattâ Sakarılıca, Düzköy, Bozaniç köylerinde topraksız kimse yoktur.

GRAFİK : I

Vadide topraksız şahıs veya ailelerin sayısının bu kadar az oluşunun sebeplerinin başında, bahis konusu sahalarda ziraat için toprakların paylaşılması olayının oldukça yakın bir devrede meydana gelmiş olması, bataklık, sazlık ve ormanla kaplı yerlerin köyler halkının müşterek gayreti ile temizlenip aralarında paylaşılmasından olsa gerektir. Buna ilâveten en küçük bir toprak parçasının bile bir aileyi geçindirecek yapıda olması tarlaların elden çıkarılmasına mâni olmuştur.

İşte vadideki toprak mülkiyetinin ilk hususiyetlerini gördükten sonra ekili ve dikili toprakların şahıslar veya aileler arasında nasıl dağılımı olduğu tetkik edilebilir. Grafik I de açıkça görüldüğü üzere, vadideki en küçük toprak mülkiyeti 1-10 dekar dan başlamakta ve en çok 100 dekara kadar çıkmaktadır. 100 dekarın üzerindeki mülkiyet nispeti ise gayet azdır. Gene aynı grafikte müşahade edilen başka bir husus da ilk beş grup içinde (1-50 dekar) kalan toprakların özelliğidir. Buna göre: 1-10 dekar toprak sahipleri mevcut ekili ve dikili toprakların %9.05 ne, 11-20 dekar toprak sahipleri aynı total sahasının %16.0 na ve 21-30 dekarlık grup %16.62 sine; 31-40 %17.52 ne; 41-50 %12.71 ne sahip bulunmaktadırlar. Neticede 1-50 dekar arasında kalan mülkiyet mevcut ziraat sahalarının %71.90 nı kapsamaktadır. Veya başka bir deyimle ekili ve dikili toprakların 3/4 aşağı yukarı 1-50 dekarlık mülkiyet sahası içinde kalmaktadır.

İlk beş grubun üzerinde yer alan 50-100 dekarlık mülkiyete temas edilirse, 51-60 dekarlık mülkiyetin mevcut ziraat sahasının %9.22 ni; 61-70 dekar %3.70 ni; 71-80 dekar %5.04; 81-90 dekar %2.65; 91-100 dekar %2.51 ni; nihayet 100 dekarın üzerinde kalan mülkiyet ise tek mil ziraat sahalarının %5.06 nı ihtiva etmektedir. 50-100 dekarlık mülkiyet tek mil ekili ve dikili toprakların ancak %28.17 ni kapsamaktadır. Yukarıda verilen değerler vadinin mülkiyet durumunu bütün açıklığı ile ortaya koymakta ise de, bu değerler vadi nüfusunun bu topraklar üzerindeki geçim şartlarının nasıl olabildiğini belirtmekten uzak kalır.

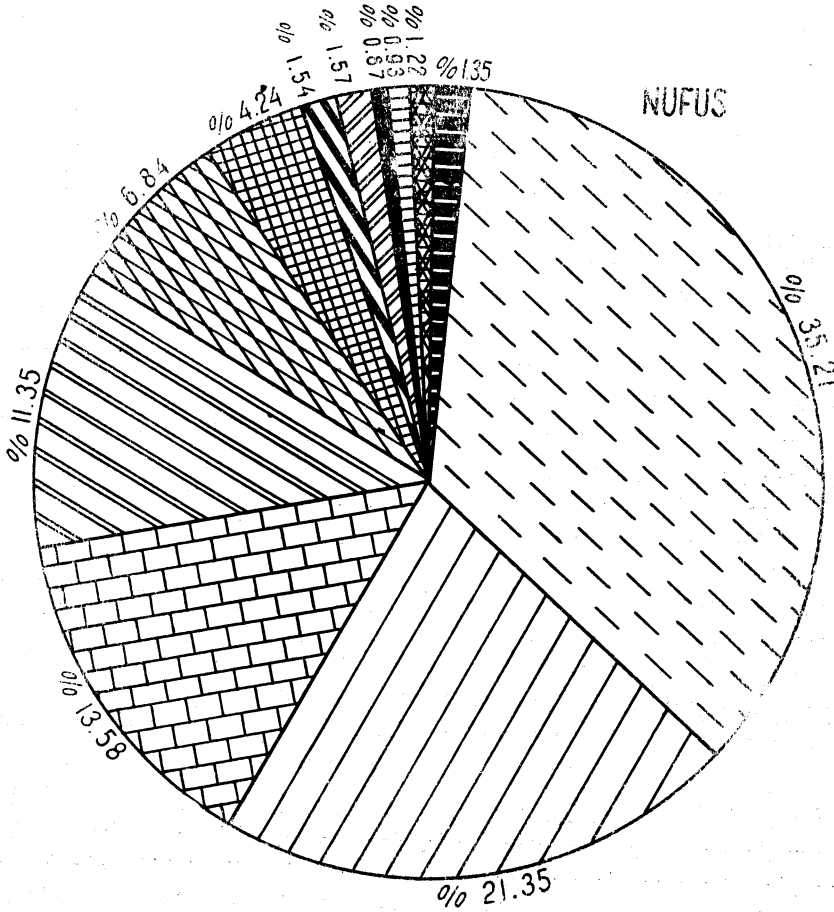
O halde ekili ve dikili toprakların nüfus miktarlarına göre dağılımı tetkik etmek, meseleyi aydınlatmak bakımından zaruridir. Bu şekilde, vadi nüfus gruplarına düşen toprak miktarı meydana çıkmış olacaktır. Hakikaten Grafik II, 1-10 dekar toprak sahiplerinin mevcut nüfusun %35.21 ni teşkil ettiğini göstermektedir. 11-20 dekar toprak sahipleri nüfusun %21.32 ni; 21-30 dekar %13.58 ni; 31-40 dekar %11.35 ni meydana getirmektedir; yani bütün olarak 1-40 dekar toprak sahipleri mevcut nüfusun %81.46 dir. Böylece vadi nüfusunun 4/5 nin 1-40 dekarlık toprak mülkiyeti hudutları içinde kaldıkları ve bu ufak topraklar üzerinde geçimlerini sağladıkları neticesine ulaşılmaktadır. 50 ilâ 100 dekarlık toprak sahipleri ise, mevcut nüfusun ancak 1/5 den meydana gelmektedir. Yukarıdaki grafiklerden çıkarılacak en açık müşahade; toprak mülkiyetinin aşağı yukarı müsavi bir şekilde bölünmüş olduğu ve büyük ekseriyetin ufak toprak sahibi olduğu keyfiyetidir.

Neticede, ziraat sahaları ile nüfusun mülkiyet nispetleri mukayese edilirse, 1-10 dekarlık arazi nispetinin %9.05 geçmediği halde, bu topraklar üzerinde %35.21 nispetindeki nüfusun toplanmış olduğu görülür. Aşağı yukarı tek mil nüfusun 1/3 ne tekabül eden bu insanlar, vadinin

toprak ve gelir bakımından en fakir grubunu teşkil etmekte olup, bunlar, 1-10 dekarlık topraklar üzerinde geçimlerini sağlamak için entansif ziraate benzer bir sistemin öncülüğünü yaptıkları söylenebilir. .

Yukardan beri verilen değerler ve müşahade edilen hususiyetler vadinin ancak ortalama mülkiyet durumu hakkında fikir vermiştir. Köyle-

GRAFİK : II

rin ayrı ayrı durumları ve hususiyetlerini bu değerler içinde tespit etmeğe imkân yoktur. Bu sebeple ve zarurî olarak aşağıda köylerin birbirlerinden olan farkları belirtilmeğe çalışılacaktır.

Tablo III ün tetkiki, bütün köylerde en yüksek mülkiyet nispetinin 1-50 dekarlık saha içinde toplandığını göstermektedir. 50 dekarlık mülkiyetin üzerindeki değerler bazı köylerde çok azalmakta, bazılarında sona ermektedir. Hattâ bu mülkiyet değeri Sarıcakayada daha da daral-

makta ve 1-10 dekarlık mülkiyet mevcut toprakların %66.20 ni kapsamaktadır. Sadece bu tek değer bile, Sarıcakaya'da toprak mülkiyetinin ne kadar ufak olduğunu tebarüz ettirmektedir. Bundan sonra aynı karakter Karaoğlan köyünde de görülmekte, 1-20 dekarlık mülkiyet bütün sahanın %67 ni kapsamaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalar, Orta Sakarya Vadisinde ekili ve dikili toprakların büyük bir kısmının 1-30 dekarlık bir mülkiyet hududu içinde toplandığını göstermektedir. Toprak mülkiyeti bakımından vadinin en karakteristik tarafını gösteren bu grup içindeki topraklarda nüfusun ne şekilde veya ne nispette dağıldığını araştırmak yerinde olacaktır.

Tablo IV de göze çarpan en büyük hususiyet, Sarıcakaya, Sakarlıca, İğdir ve Gümele gibi vadinin batı yarısında yer alan köylerde toprak mülkiyetinin çok ufak oluşudur. Nitekim Sarıcakayada nüfusun %66 sı, 11-30 dekarlık gruptaki topraklara sahip bulunmaktadır. Fakat asıl rekor değerlere Sarıcakaya köyünde rastlanmaktadır. Burada nüfusun %77 si 1-10 dekarlık topraklara sahip bulunmakta yani 276 aile veya 1146 kişi 1142 dekar topraktan geçimlerini sağlamaktadırlar. Bu değerler insanla toprak mülkiyeti arasındaki büyük farkı çok açık bir şekilde ifade etmektedir. Yani bu köyün nüfusunun 3/4 ünü teşkil eden her bir ferde ortalama bir dekar tarla düşmekte ve her şahıs bir yıllık geçimini bir dekarlık toprak parçasından temin etmeğe çalışmaktadır. Karaoğlan köyünde nüfusun %69 geçimlerini 1-10 dekarlık topraktan karşılamakta ve daha reel değerler olarak bu köyde 142 aile veya 617 kişiye 540 dekar toprak düşmektedir. Bu köy nüfusunun %69 u içinde kalan her bir kişiye ortalama 0.8 dekar toprak isabet etmektedir. Bu misalleri ilerletmek vadinin batı yarısı için mümkündür. Henüz mülkiyet durumu ilgililerce tespit edilmemiş olan Alpoğot köyünde ise yukarda verilen değerlerin daha da düştüğü bilinmekte ve bu köyde ortalama toprak mülkiyeti 0.4 ilâ 0.5 dekar arasında bulunmaktadır.

Vadinin doğu yarısında ise, toprak mülkiyeti değerleri hayli yükselmektedir. Meselâ Kapukaya, Düzköy, Beyköy, Dağköplü, köylerinde mülkiyet nispetleri yükselirken, aynı zamanda 60-100 dekarlık toprak sahipleri sayısının da hayli arttığı müşahade edilmektedir. Bu artışın en önemli sebebi, adı geçen köylerin yaylalarında genişçe ekim sahalalarının yer almasıdır. Burada ehemmiyetine inanarak şu hususu belirtelim ki, Orta Sakarya Vadisinin hiç bir köyünde sulu tarla olarak azamî toprak mülkiyeti 50 dekara geçmez. 50 dekardan fazla toprağa sahip olanların tarlalarının büyük bir kısmının yaylalardaki tahıl tarlaları olduğu ve mülkiyet miktarının bu tarlaların hesaba katılmış olmasından meydana geldiğidir. Aynı zamanda bu tarlaların bakımsızlık ve imkânsızlıklar yüzünden seneden seneye ekim bakımından önemini kaybettiği ve mülk sa-

TABLO III

EKİLİ VE DİKİLİ TOPRAKLARIN MÜLKİYET GRUPLARINA BÖLÜNÜŞÜ

Köyün adı (dekar)	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	100 den fazla
Beyköy	8.96	11.49	21.80	32.20	8.75	4.65	5.93	6.84	—	—	—
Bozaniç	7.77	14.41	17.60	12.87	13.15	8.94	6.46	3.74	7.63	—	7.39
Demirciler	3.06	15.04	11.39	26.07	16.46	19.97	2.30	2.73	2.95	—	—
Düzköy	2.59	6.78	19.85	19.18	15.71	7.12	2.76	13.40	—	12.56	—
Gümele	10.67	23.53	21.53	14.62	14.34	8.97	1.30	—	—	—	5.01
İğdir	23.02	26.05	13.40	14.27	10.81	12.43	—	—	—	—	—
Dağküpü	1.83	8.61	13.25	21.80	14.16	13.48	5.72	8.98	4.98	—	7.15
Laçın	2.70	9.99	11.28	15.33	18.77	9.60	3.94	—	5.01	2.81	20.49
Karaoğlan	32.91	34.92	13.71	7.01	3.04	—	3.90	4.51	—	—	—
Mayıslar	3.97	13.62	18.34	21.78	16.02	4.72	8.07	9.73	3.72	—	—
Kapukaya	1.78	4.87	14.52	15.41	7.23	6.29	6.82	12.58	—	20.97	9.44
Sarıcakaya	66.20	14.62	10.09	4.41	—	—	—	4.64	—	—	—
Sakarılıca	3.11	31.83	26.45	16.18	9.12	7.83	—	—	2.59	2.88	—

TABLO IV

NUFUSUN MÜLKİYET GRUPLARINA % OLARAK DAĞILIŞI

Köyün adı (dekar)	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	100 den fazla
Beyköy	27.9	19.1	20.2	20.05	3.3	2.9	1.8	2.2	—	—	—
Bozaniç	31.9	17.4	17.2	11.7	6.4	4.5	3.2	1.8	2.7	—	—
Demirciler	8.0	22.4	12.4	24.4	11.5	13.5	2.8	0.8	1.5	—	—
Düzköy	11.3	11.9	25.1	15.4	11.7	4.0	1.8	5.6	—	6.9	—
Gümele	33.3	26.9	18.4	8.2	7.0	3.5	0.5	—	—	—	1.2
İğdir	53.1	22.6	9.0	6.5	3.4	4.3	—	—	—	—	—
Dağküplü	7.9	10.6	17.8	23.9	11.8	11.1	3.2	3.7	2.2	—	2.6
Laçın	11.2	18.9	13.3	15.8	16.9	7.5	2.5	—	3.0	1.3	7.5
Karaoğlan	69.4	19.6	4.7	2.1	0.9	—	0.9	0.9	—	—	—
Mayıslar	17.8	25.1	15.8	17.5	10.2	1.7	4.1	3.5	1.9	—	—
Kapukaya	8.2	9.8	17.9	18.1	8.4	2.8	4.5	7.4	—	14.8	3.7
Sarıcakaya	77.0	14.8	2.8	1.2	—	—	—	0.8	—	—	—
Sakarlıca	7.8	43.5	23.0	12.2	6.6	4.0	—	—	0.6	1.6	—

hiplerine bir gelir sağlamadığını da ayrıca belirtmek isteriz. Nitekim son senelerdeki araştırmalar bu tip tarlaların bir kısmının muhtelif sebeplerle ekim dışı bırakıldığını göstermiştir.

Orta Sakarya Vadisinde toprak mülkiyeti problemini toplamak ve hülâsa etmek icap ederse, bilhassa vadi içinde toprak mülkiyetinin çok ufak olduğu neticesine varılır. Vadide yaşayanların %50 ilâ 70 nin ömrü, yıllık geçimlerini sağlamak için 1 dekar hattâ daha az toprak üzerinde didinmekle geçmektedir. Ancak her yıl biraz daha artan nüfus sayısı ve bunun yarattığı toprak darlığı gittikçe artan bir basınç halinde tesirlerini bu sahanın beşerî yapısı üzerinde hissettirecektir. Bu da ya nüfus fazlasını harice göndermek veya yeni kaynaklar bulup onları işletmeye açmak ve orada yaşayanların geçimini biraz daha kolaylaştırmak şeklinde olacaktır. Orta Sakarya Vadisi bu hususta ikinci şekli tercih etmiş, her an dış muhitin nabzını yoklamak suretiyle vadinin ekonomik yapısına şekil vermiştir. Bu asrın başına kadar yerli pamuk, üzüm ve koza gibi üçlü bir faaliyetten gelirini temin eden bu yer, civardaki şehirlerin gelişmesine ve onların ihtiyaçlarının artmasına uyarak ziraat yapısını hemen değiştirmiş, ziraat ekonomisini çok daha fazla para getiren sebze, meyva ve Akala cinsi pamukçuluğa çevirmiştir. Ancak bu şekilde vadi halkı her bir toprak parçasından azamî istifade ederek dar toprak parçaları üzerinde ve bir arada yaşamaya muvaffak olabilmıştır.

Orta Sakarya Vadisinde toprak mülkiyeti mevzuunu kaparken, son bir nokta olarak şu hususa temas edelim ki, bu kadar dar topraklar üzerinde bu kadar çok nüfusun geçinebilmesinin ancak entansif bir ziraat sistemi ile mümkün olduğu zannedilebilir. Her ne kadar Orta Sakarya Vadisinde tarlalar sulanmakta, gübrenenmekte ise de, ziraat metodlarının entansif bir karaktere sahip olduğu hiç bir şekilde söylenemez. Meselâ, tekml meyva ağaçlarının %75 nin aşısız olduğu ve neticede bu ağaçlardan devşirilen meyvaların ekonomik alanda bir değer taşımadığı, sebze fidelerinin serlerde yetiştirilmediği ve dolayısıyla büyüme devresi bakımından hayli zaman kaybedildiği; sulama sisteminin asırlardan beri kullanılan ahşap dolaplarla icra edildiği, gübrenin toprağa çok güçle verildiği ve hiç bir zaman ihtiyacı karşılamadığı; sebze cinslerine arız olan bitki hastalıkları ile mücadele edilemediği, istihsal maddelerinin değerlendirilmeden dış pazarlara sevk edildiği... söylenirse, ortalama adam başına düşen 4.2 dekarlık bir toprak parçası üzerinde insanların ne derece çetin şartlar içinde çalıştıkları, didindikleri ve neticede geçim seviyelerinin ne kadar aşağı düşük olabileceğini daha başka cümlelerle izah etmeğe lüzum kalmaz. Vadi sâkinlerinin refahı ve hayat seviyesinin yükselmesi toprak mülkiyetinin genişletilmesi kadar ziraat metodlarında yapılacak reformlara bağlı olduğu da ayrı bir gerçektir...

GELİR ve BORÇ CETVELİ

(Debt and Production - Income Table)

Aile geliri ve Aile durumu (Family Income)	Banka borcu (Debt to the bank), (Lira)	Koyduğu yıllık zahire (Kilo olarak) (Goat)	Keçi (Goat)	Koyun (Sheep)	Hayvan (Animals)				Aldığı mahsul (Agricultural produce)				Sahip olduğu toprak (Cultivated Land)			Aile (Family)			Aile reisi (Master)		
					Sığır (Ox)	İnek (Cow)	Eşek (Donkey)	Beygir (Horse)	Kilo	Pekmez (Boiled grape Juice), Teneke (Tin-vessel)	Kuru üzüm (Dried grape) Kg.	Timin	Kilo (**), (65 Kg.)	Fıstık, ağaç olarak (Pistachio nut)	Bağ (kök olarak), (Vineyard)	Tarla (Field)	Aile nüfusu (Number of the Family)	Kızı (Daughter)		Oğlu (Son)	Karısı (Wife)
	2335	20	10	3		1	1	1	Mahsul yok	10	100		6		527	66	6	3	1	1	Mahmut Karayılan
	750	20	40	10	3		1								(*)	11	1	6	1	1	Mehmet Karayılan
		15	3	2	3	2	1			8	200		2	200		6	1	3	1	1	Mehmet Kaplan
	400	10	10	5	2	2	2			78	200		2		200		5	2	1	1	Hasan Bozkurt
ercimek satar	600	15	1	1	2	2	1	1		5	100		3	200		7	4	1	1	1	Vakkas Özpolat
erlik yapar		8	2	8	1	1				2	40		3			4	1	1	1	1	Hasan Dağdeviren
arlasını sürer	60	8	15	5	2	1	1								4			2	1	1	Ali Arseven
	200	15		5			1						3	15	400		8	5	1	1	Davut Gezer
50 lira, ortaklık, (Anası ile oturur)	200	10	3							1			1.50				5		2	1	Mehmet Güler
lelik, yevmiye 2 lira		10															5	3	1	1	Ali Güler
arlasını sürerek geçimini tamamlar	300	15	4	1	3	1	1			5	100	6			500		6	3	1	1	İbrahim Bozkurt
ısı yanında, yarıcılık yapar	200	12	8			2	1				200		1	100			7	1	2	1	Ali Karalar
ısı yanında oturur, (keçi ortaklıktır)		15	30	10	1	1	1						3.50	300			6	1	2	1	Ahmet Ögüt
	600	15	10	4	2	1	1			15	300		5				7	4	1	1	Mustafa Kaplan
ısı ve anası var	350	10	4	4	1	1	1			3	50		2				5		1	1	Hacı Öztürk
		15	5	2	1	2	1			2	200		1				7	3	2	1	Hasan Kaplan
i yapar, 10 teneke pekmez, 200 kilo üzüm		7			1	1											3		1	1	Şah Mehmet Kaplan
r, iki kardeş ve anaları	50	7											2				3	3			Hacı Bozkurt
par		12				1	1			5			2				6	1	3	1	Şeho Geviş
	200	15	10	10	2	2	1			10	200		4				7	4		1	Hamo Çelik
ıcası oğlu (banka borcunu ödemiş)	200	10	10	7	2	1	1			10	200		4				5		1	1	Yusuf Çelik
ır	200	10	8		3	1	1			12	200		3				5		2	1	Ahmet Karabaş
r	400	20	2		2	2	1	1		5	150		4				8	5	1	1	Mamo Kaplan
		8	8		2	1	1			10	300		5				4		2	1	Hasan Kaplan
ve işi yok		7			1	1	1						1				3				İbo Güler
	200	15	8	3	1	1	1			2	100		2				6	3	1	1	Hüseyin Kaplan
en gelmiş, işi yok		8	2			1											4	1	1	1	Hasan Kaplan
par	200	8									200		4				4	1	1	1	(Baba) Hasan Kaplan
	300	15	7	3	2	1	1				100		2				7	1	3	1	Ali Kaplan
arıcılık yaparlar		8								5	100		2				4	1		1	Necip Kaplan
parak geçimini tamamlar		7		1		2											3		1	1	Mustafa Gezer
ia)	200	8	18	5	2	1	1			2	100		4				5	2		1	Hamo Gezer
par		4	15																		İbrahim Çelik
neye mahkûm		6	4	3		2	1			8	100		2.50				4	1	1	1	Mehmet Bozaslan
par		7			1	1	1			5	100		1				3	1		1	Payo Bozaslan
perlikle tamamlar	100	7	2				1						1	50			3	1		1	Hacı Bozaslan
reçperlik yapar		7					1				100		1				3	1		1	Osman Bozaslan
der, tarlasını yarığa verir	400	15	7				1						2				8	4	2	1	Şiho Ateş
	400	8	25	18	2	1	1	1		5	200		2				4		2	1	Hacı Bozkurt
		7	2		1	1	1			5			1				3	1		1	Hamo Gümüş
	300	8	10			2	1			5	150		2.50				4		2	1	Sinan Özpolat
		15	7	9	1	2	1	1		5	200		2				7	3	2	1	Tuncer Meço
arıcılık yapar		4	1			2															Tuncer Mehmet
ir gelin var	600	20	25	15	2	2	1	1		40	500		6	1000			9		4	1	Hasan Özdemir
		10	13	15	3	2	1			4	200		4	900			5	3		1	Battal Özdemir
ışaat ustalığı yapar	1130	8	5														4		2	1	Nedim Karayılan
																	2				Resravî Karayılan

GELİR ve BORÇ CETVELİ

(Debt and Production - Income Table)

	Banka borcu (Debt to the bank), (Lira)	Koyduğu yıllık za-hire (Kile olarak)	Hayvan (Animals)				Aldığı mahsul Agricultural produce					Sahip olduğu toprak Cultivated Land			Aile					
			Keçi (Goat)	Koyun (Sheep)	Sığır (Ox)	İnek (Cow)	Eşek (Donkey)	Beygir (Horse)	Kilo	Pekmez (Boiled grape Juice), Tene-ke (Tin-vessel)	Kuru üzüm (Dried grape) Kg.	Timin	Kile (**), (65 Kg.)	Fıstık, ağaç olarak (Pistachio nut)	Bağ (kök olarak), (Vineyard)	Tarla (Field)	Aile nüfusu (Num-ber of the Family)	Kızı (Daughter)	Oğlu (Son)	
Köyün başka geliri ve Aile durumu (Other Income)	2335	20	10	3		1	1	1	Mahsul yok	10	100		6		527	66	6	3	1	1
	750	20	40	10	3		1									(*)	11	1	6	1
	—	15	3	2	3	2	1			8	200		2	200			6	1	3	1
Üç timin mercimek satar	400	10	10	5	2	2	2			78	200		2		200		5	2	1	1
Ayrıca reçperlik yapar	600	15	1	1	2	2	1	1		5	100		3	200			7	4	1	1
Başkasının tarlasını sürer	—	8	2	8	1	1				2	40		3				4	1	1	1
	60	8	15	5	2	1	1									4			2	1
	200	15		5			1						3	15	400		8	5	1	1
Reçperlikten 50 lira, ortaklık, (Anası ile oturur)	200	10	3							1			1.50				5		2	1
Gelirleri amelelik, yevmiye 2 lira	—	10															5	3	1	1
Başkasının tarlasını sürerek geçimini tamamlar	300	15	4	1	3	1	1			5	100	6			500		6	3	1	1
Anası ile bacısı yanında, yarıcılık yapar	200	12	8			2	1				200		1	100			7	1	2	1
Oğlunun karısı yanında oturur, (keçi ortaklıktır)	—	15	30	10	1	1	1						3.50	300			6	1	2	1
	600	15	10	4	2	1	1			15	300		5				7	4	1	1
Yanında bacısı ve anası var	350	10	4	4	1	1	1			3	50		2				5		1	1
	—	15	5	2	1	2	1			2	200		1				7	3	2	1
Bağ bekçiliği yapar, 10 teneke pekmez, 200 kilo üzüm	—	7			1	1											3		1	1
Amelelik eder, iki kardeş ve anaları	50	7											2				3	3		
Yarıcılık yapar	—	12				1	1			5			2				6	1	3	1
Anası var	200	15	10	10	2	2	1			10	200		4				7	4		1
Bacısı ve amcası oğlu (banka borcunu ödemiş)	200	10	10	7	2	1	1			10	200		4				5		1	1
Bir gelini var	200	10	8		3	1	1			12	200		3				5		2	1
Bir gelini var	400	20	2		2	2	1	1		5	150		4				8	5	1	1
	—	8	8		2	1	1			10	300		5				4		2	1
Başka geliri ve işi yok	—	7			1	1	1						1				3			
	200	15	8	3	1	1	1			2	100		2				6	3	1	1
Yeni askerden gelmiş, işi yok	—	8	2			1											4	1	1	1
Yarıcılık yapar	200	8									200		4				4	1	1	1
	300	15	7	3	2	1	1				100		2				7	1	3	1
Bir kardeş, yarıcılık yaparlar	—	8								5	100		2				4	1		1
Yarıcılık yaparak geçimini tamamlar (Bir kaynana)	—	7		1		2											3		1	1
Çobanlık yapar	200	8	18	5	2	1	1			2	100		4				5	2		1
Hapis, on seneye mahkûm	—	4	15																	
Yarıcılık yapar	—	6	4	3		2	1			8	100		2.50				4	1	1	1
Geçimini reçperlikle tamamlar	—	7			1	1	1			5	100		1				3	1		1
Bekçilik ve reçperlik yapar	100	7	2				1						1	50			3	1		1
Alış veriş eder, tarlasını yarığa verir	—	7					1				100		1				3	1		1
	400	15	7				1						2				8	4	2	1
	400	8	25	18	2	1	1	1		5	200		2				4		2	1
	—	7	2		1	1	1			5			1				3	1		1
	300	8	10			2	1			5	150		2.50				4		2	1
	—	15	7	9	1	2	1	1		5	200		2				7	3	2	1
Malı yok, yarıcılık yapar	—	4	1			2											2			1
İki torun, bir gelin var	600	20	25	15	2	2	1	1		40	500		6	1000			9		4	1
	—	10	13	15	3	2	1			4	200		4	900			5	3		1
Malı yok, inşaat ustalığı yapar	1130	8	5														4		2	1

GELİR ve BORÇ CETVELİ

(Debt and Production - Income Table)

Aile durumu	Banka borcu (Debt to the bank), (Lira)	Koyduğu yıllık zahire (Kile olarak)	Hayvan (Animals)					Aldığı mahsul (Agricultural produce)					Sahip olduğu toprak (Cultivated Land)			Aile			Aile reisi (Master)		
			Keçi (Goat)	Koyun (Sheep)	Sığır (Ox)	İnek (Cow)	Eşek (Donkey)	Beygir (Horse)	Kilo	Pekmez (Boiled grape Juice), Teneke (Tin-vessel)	Kuru üzüm (Dried grape) Kg.	Timin	Kile (**), (65 Kg.)	Fıstık, ağaç olarak (Pistachio nut)	Bağ (kök olarak), (Vineyard)	Tarla (Field)	Aile nüfusu (Number of the Family)	Kızı (Daughter)		Oğlu (Son)	Karısı (Wife)
	2335	20	10	3		1	1	1	Mahsul yok	10	100		6		527	66	6	3	1	1	Mahmut Karayılan
	750	20	40	10	3		1								(*)	11	1	6	1	1	Mehmet Karayılan
		15	3	2	3	2	1			8	200		2	200		6	1	3	1	1	Mehmet Kaplan
	400	10	10	5	2	2	2			78	200		2		200		5	2	1	1	Hasan Bozkurt
tar	600	15	1	1	2	2	1	1		5	100		3	200		7	4	1	1	1	Vakkas Özpolat
		8	2	8	1	1				2	40		3			4	1	1	1	1	Hasan Dağdeviren
rer	60	8	15	5	2	1	1								4			2	1	1	Ali Arıseven
	200	15		5			1						3	15	400		8	5	1	1	Davut Gezer
rtaklık, (Anası ile oturur)	200	10	3							1			1.50				5		2	1	Mehmet Güler
niye 2 lira		10															5	3	1	1	Ali Güler
irerek geçimini tamamlar	300	15	4	1	3	1	1			5	100	6			500		6	3	1	1	İbrahim Bozkurt
a, yarıcılık yapar	200	12	8			2	1				200		1	100			7	1	2	1	Ali Karalar
a oturur, (keçi ortaklıktır)		15	30	10	1	1	1						3.50	300			6	1	2	1	Ahmet Öğüt
si var	600	15	10	4	2	1	1			15	300		5				7	4	1	1	Mustafa Kaplan
	350	10	4	4	1	1	1			3	50		2				5		1	1	Hacı Öztürk
		15	5	2	1	2	1			2	200		1				7	3	2	1	Hasan Kaplan
0 teneke pekmez, 200 kilo üzüm		7			1	1											3		1	1	Şah Mehmet Kaplan
eş ve anaları	50	7											2				3	3			Hacı Bozkurt
		12				1	1			5			2				6	1	3	1	Şeho Geviş
(banka borcunu ödemiş)	200	15	10	10	2	2	1			10	200		4				7	4		1	Hamo Çelik
	200	10	10	7	2	1	1			10	200		4				5		1	1	Yusuf Çelik
	200	10	8		3	1	1			12	200		3				5		2	1	Ahmet Karabaş
	400	20	2		2	2	1	1		5	150		4				8	5	1	1	Mamo Kaplan
		8	8		2	1	1			10	300		5				4		2	1	Hasan Kaplan
		7			1	1	1						1				3				İbo Güler
	200	15	8	3	1	1	1			2	100		2				6	3	1	1	Hüseyin Kaplan
işi yok		8	2			1											4	1	1	1	Hasan Kaplan
	200	8									200		4				4	1	1	1	(Baba) Hasan Kaplan
aparlar	300	15	7	3	2	1	1				100		2				7	1	3	1	Ali Kaplan
mini tamamlar		8								5	100		2				4	1		1	Necip Kaplan
		7		1		2											3		1	1	Mustafa Gezer
	200	8	18	5	2	1	1			2	100		4				5	2		1	Hamo Gezer
		4	15																		İbrahim Çelik
küm		6	4	3		2	1			8	100		2.50				4	1	1	1	Mehmet Bozaslan
		7			1	1	1			5	100		1				3	1		1	Payo Bozaslan
mamlar	100	7	2				1						1	50			3	1		1	Hacı Bozaslan
yapar		7					1				100		1				3	1		1	Osman Bozaslan
ını yarığa verir	400	15	7				1						2				8	4	2	1	Şiho Ateş
	400	8	25	18	2	1	1	1		5	200		2				4		2	1	Hacı Bozkurt
		7	2		1	1	1			5			1				3	1		1	Hamo Gümüş
	300	8	10			2	1			5	150		2.50				4		2	1	Sinan Özpolat
		15	7	9	1	2	1	1		5	200		2				7	3	2	1	Tuncer Meço
ar		4	1			2											2			1	Tuncer Mehmet
r	600	20	25	15	2	2	1	1		40	500		6	1000			9		4	1	Hasan Özdemir
		10	13	15	3	2	1			4	200		4	900			5	3		1	Battal Özdemir
ğı yapar	1130	8	5														4		2	1	Nedim Karayılan

	Ban to tl	Koy hire	Keçi	Key	Sign	Inek	Eşek	Bey	Kıl	Pek gra ke	Kur gra	Tim	Kile	Fist (Pist)	Bağ (Vih)	Tar	Aile ber	Kızı	Oğl
	2335	20	10	3		1	1	1	Mahsul yok	10	100	—	6	—	527	66	6	3	1
	750	20	40	10	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	(*)	11	1	6
	—	15	3	2	3	2	1	—	—	8	200	—	2	200	—	—	6	1	3
	400	10	10	5	2	2	2	—	—	78	200	—	2	—	200	—	5	2	1
Üç timin mercimek satar	600	15	1	1	2	2	1	1	—	5	100	—	3	200	—	—	7	4	1
Ayrıca reçperlik yapar	—	8	2	8	1	1	—	—	—	2	40	—	3	—	—	—	4	1	1
Başkasının tarlasını sürer	60	8	15	5	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2
	200	15	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	3	15	400	—	8	5	1
Reçperlikten 50 lira, ortaklık, (Anası ile oturur)	200	10	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1.50	—	—	—	5	—	2
Gelirleri amelelik, yevmiye 2 lira	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	1
Başkasının tarlasını sürerek geçimini tamamlar	300	15	4	1	3	1	1	—	—	5	100	6	—	—	500	—	6	3	1
Anası ile bacısı yanında, yarıcılık yapar	200	12	8	—	—	2	1	—	—	—	200	—	1	100	—	—	7	1	2
Oğlunun karısı yanında oturur, (keçi ortaklıktır)	—	15	30	10	1	1	1	—	—	—	—	—	3.50	300	—	—	6	1	2
	600	15	10	4	2	1	1	—	—	15	300	—	5	—	—	—	7	4	1
Yanında bacısı ve anası var	350	10	4	4	1	1	1	—	—	3	50	—	2	—	—	—	5	—	1
	—	15	5	2	1	2	1	—	—	2	200	—	1	—	—	—	7	3	2
Bağ bekçiliği yapar, 10 teneke pekmez, 200 kilo üzüm	—	7	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1
Amelelik eder, iki kardeş ve anaları	50	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	3	—
Yarıcılık yapar	—	12	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	2	—	—	—	6	1	3
Anası var	200	15	10	10	2	2	1	—	—	10	200	—	4	—	—	—	7	4	—
Bacısı ve amcası oğlu (banka borcunu ödemiş)	200	10	10	7	2	1	1	—	—	10	200	—	4	—	—	—	5	—	1
Bir gelini var	200	10	8	—	3	1	1	—	—	12	200	—	3	—	—	—	5	—	2
Bir gelini var	400	20	2	—	2	2	1	1	—	5	150	—	4	—	—	—	8	5	1
	—	8	8	—	2	1	1	—	—	10	300	—	5	—	—	—	4	—	2
Başka geliri ve işi yok	—	7	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—
	200	15	8	3	1	1	1	—	—	2	100	—	2	—	—	—	6	3	1
Yeni askerden gelmiş, işi yok	—	8	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
Yarıcılık yapar	200	8	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	4	—	—	—	4	1	1
	300	15	7	3	2	1	1	—	—	—	100	—	2	—	—	—	7	1	3
Bir kardeş, yarıcılık yaparlar	—	8	—	—	—	—	—	—	—	5	100	—	2	—	—	—	4	1	—
Yarıcılık yaparak geçimini tamamlar	—	7	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1
(Bir kaynana)	200	8	18	5	2	1	1	—	—	2	100	—	4	—	—	—	5	2	—
Çobanlık yapar	—	4	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hapis, on seneye mahkûm	—	6	4	3	—	2	1	—	—	8	100	—	2.50	—	—	—	4	1	1
Yarıcılık yapar	—	7	—	—	1	1	1	—	—	5	100	—	1	—	—	—	3	1	—
Geçimini reçperlikle tamamlar	100	7	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	50	—	—	3	1	—
Bekçilik ve reçperlik yapar	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	100	—	1	—	—	—	3	1	—
Alış veriş eder, tarlasını yarığa verir	400	15	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	8	4	2
	400	8	25	18	2	1	1	1	—	5	200	—	2	—	—	—	4	—	2
	—	7	2	—	1	1	1	—	—	5	—	—	1	—	—	—	3	1	—
	300	8	10	—	—	2	1	—	—	5	150	—	2.50	—	—	—	4	—	2
	—	15	7	9	1	2	1	1	—	5	200	—	2	—	—	—	7	3	2
Malı yok, yarıcılık yapar	—	4	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
İki torun, bir gelin var	600	20	25	15	2	2	1	1	—	40	500	—	6	1000	—	—	9	—	4
	—	10	13	15	3	2	1	—	—	4	200	—	4	900	—	—	5	3	—
Malı yok, inşaat ustalığı yapar	1130	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2
Babası Mamotu bakar	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Malı yok, babası bakar	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	80	7	5	2	1	2	1	—	—	8	150	—	3	—	—	—	3	—	1
Mülkü yok, davul çalar, dilencilik yapar	—	15	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	5
Mülkü yok, davul çalar, dilencilik yapar	—	8	10	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
Mülkü yok, davul çalar, dilencilik yapar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
Mülkü yok, davul çalar, dilencilik yapar	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1
2-3 kile mercimek satar	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mülkü yok, davul çalar, dilencilik yapar	—	—	14	—	2	—	—	—	—	—	200	—	3	200	—	—	5	1	3
Yarıcılık eder	—	10	—	—	1	1	1	—	—	5	—	—	—	100	—	—	5	1	2

* Köylüler topraklarının kaç dönüm olduğunu bilmediklerinden aldıkları mahsulü ölçü birimi olarak kullanıyorlar. Bazıları bağ ve fıstığı da ağaç olarak değil, mahsul olarak hesaplıyorlar. Bu tabloda ölçü birimi daha çok mahsul ölçeklerine göre
** Bir kile : Buğday (Wheat) 175; Arpa (Barley) 155; Mercimek (Lentil) 180; Küşne 150 Kg. dir. Biz tetkikimizde bir kile tahıl ortalama olarak 165 Kg. hesapladık. Bir kile 8 timin ve bir timin 2 yarımلاغadır. Bir teneke pekmez 27 Kg. olarak

	Ba to	Ko hir	Ko	Ko	Sığ	İn	Eş	Be	Kil	Pel gr ke	Ku gr	Ti	Kil	Fis (Pis)	Ba (V)	Ta	Al be	Kı	Oğ	Ka	Al
	2335	20	10	3		1	1	1	Mahsul yok	10	100	—	6	—	527	66	6	3	1	1	Mahmut Karayılan
	750	20	40	10	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	(*)	11	1	6	1	Mehmet Karayılan
	—	15	3	2	3	2	1	—	—	8	200	—	2	200	—	—	6	1	3	1	Mehmet Kaplan
tar	400	10	10	5	2	2	2	—	—	78	200	—	2	—	200	—	5	2	1	1	Hasan Bozkurt
	600	15	1	1	2	2	1	1	—	5	100	—	3	200	—	—	7	4	1	1	Vakkas Özpolat
	—	8	2	8	1	1	—	—	—	2	40	—	3	—	—	—	4	1	1	1	Hasan Dağdeviren
rer	60	8	15	5	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	1	Ali Arıseven
	200	15	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	3	15	400	—	8	5	1	1	Davut Gezer
taklık, (Anası ile oturur)	200	10	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1.50	—	—	—	5	—	2	1	Mehmet Güler
niye 2 lira	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	1	1	Ali Güler
irerek geçimini tamamlar	300	15	4	1	3	1	1	—	—	5	100	6	—	—	500	—	6	3	1	1	İbrahim Bozkurt
a, yarıcılık yapar	200	12	8	—	—	2	1	—	—	—	200	—	1	100	—	—	7	1	2	1	Ali Karalar
a oturur, (keçi ortaklıktır)	—	15	30	10	1	1	1	—	—	—	—	—	3.50	300	—	—	6	1	2	1	Ahmet Öğüt
	600	15	10	4	2	1	1	—	—	15	300	—	5	—	—	—	7	4	1	1	Mustafa Kaplan
ısı var	350	10	4	4	1	1	1	—	—	3	50	—	2	—	—	—	5	—	1	1	Hacı Öztürk
	—	15	5	2	1	2	1	—	—	2	200	—	1	—	—	—	7	3	2	1	Hasan Kaplan
) teneke pekmez, 200 kilo üzüm	—	7	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	Şah Mehmet Kaplan
eş ve anaları	50	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	3	—	—	Hacı Bozkurt
	—	12	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	2	—	—	—	6	1	3	1	Şeho Geviş
	200	15	10	10	2	2	1	—	—	10	200	—	4	—	—	—	7	4	—	1	Hamo Çelik
(banka borcunu ödemiş)	200	10	10	7	2	1	1	—	—	10	200	—	4	—	—	—	5	—	1	1	Yusuf Çelik
	200	10	8	—	3	1	1	—	—	12	200	—	3	—	—	—	5	—	2	1	Ahmet Karabaş
	400	20	2	—	2	2	1	1	—	5	150	—	4	—	—	—	8	5	1	1	Mamo Kaplan
	—	8	8	—	2	1	1	—	—	10	300	—	5	—	—	—	4	—	2	1	Hasan Kaplan
	—	7	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	İbo Güler
işiyi yok	200	15	8	3	1	1	1	—	—	2	100	—	2	—	—	—	6	3	1	1	Hüseyin Kaplan
	—	8	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	Hasan Kaplan
	200	8	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	4	—	—	—	4	1	1	1	(Baba) Hasan Kaplan
	300	15	7	3	2	1	1	—	—	—	100	—	2	—	—	—	7	1	3	1	Ali Kaplan
ıparlar	—	8	—	—	—	—	—	—	—	5	100	—	2	—	—	—	4	1	—	1	Necip Kaplan
nini tamamlar	—	7	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	Mustafa Gezer
	200	8	18	5	2	1	1	—	—	2	100	—	4	—	—	—	5	2	—	1	Hamo Gezer
	—	4	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	İbrahim Çelik
tüm	—	6	4	3	—	2	1	—	—	8	100	—	2.50	—	—	—	4	1	1	1	Mehmet Bozaslan
	—	7	—	—	1	1	1	—	—	5	100	—	1	—	—	—	3	1	—	1	Payo Bozaslan
mamlar	100	7	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	50	—	—	3	1	—	1	Hacı Bozaslan
apar	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	100	—	1	—	—	—	3	1	—	1	Osman Bozaslan
nı yarığa verir	400	15	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	8	4	2	1	Şiho Ateş
	400	8	25	18	2	1	1	1	—	5	200	—	2	—	—	—	4	—	2	1	Hacı Bozkurt
	—	7	2	—	1	1	1	—	—	5	—	—	1	—	—	—	3	1	—	1	Hamo Gümüş
	300	8	10	—	—	2	1	—	—	5	150	—	2.50	—	—	—	4	—	2	1	Sinan Özpolat
	—	15	7	9	1	2	1	1	—	5	200	—	2	—	—	—	7	3	2	1	Tuncer Meço
ar	—	4	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	Tuncer Mehmet
	600	20	25	15	2	2	1	1	—	40	500	—	6	1000	—	—	9	—	4	1	Hasan Özdemir
	—	10	13	15	3	2	1	—	—	4	200	—	4	900	—	—	5	3	—	1	Battal Özdemir
ğı yapar	1130	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	2	1	Nedim Karayılan
	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	Besravî Karayılan
	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	Mustafa Kaplan
	80	7	5	2	1	2	1	—	—	8	150	—	3	—	—	—	3	—	1	1	Mamo Bozaslan
, dilencilik yapar	—	15	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	5	1	Abuzer Gülmez
, dilencilik yapar	—	8	10	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	Ali Gülmez
, dilencilik yapar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	Ali Gülmez (Oğlu)
, dilencilik yapar	—	7	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	İbo Gülmez
ar	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Derviş Gülmez
, dilencilik yapar	—	—	14	—	2	—	—	—	—	—	200	—	3	200	—	—	5	1	3	1	Güneş Geze
	—	10	—	—	1	1	1	—	—	5	—	—	—	100	—	—	5	1	2	1	Hasan Bozaslan

topraklarının kaç dönüm olduğunu bilmediklerinden aldıkları mahsulü ölçü birimi olarak kullanıyorlar. Bazıları bağ ve fıstığı da ağaç olarak değil, mahsul olarak hesaplıyorlar. Bu tabloda ölçü birimi daha çok mahsul ölçeklerine göredir.

Ölçü birimi: Buğday (Wheat) 175; Arpa (Barley) 155; Mercimek (Lentil) 180; Küşne 150 Kg. dır. Biz tetkikimizde bir kile tahılı ortalama olarak 165 Kg. hesapladık. Bir kile 8 timin ve bir timin 2 yarımlağadır. Bir teneke pekmez 27 Kg. olarak hesaplanmıştır.

İşçi Ücretleri Anketine Göre Tesis Adetleri

Tablo 3

	Gıda maddesi	İçki	Tütün	Dokuma	Kundura, diğer giyim eşyası	Ağaç mamûlleri	Mobilya ve tesisat	Kâğıt ve kâğıt mamûlleri	Matbaa	Deri ve mamûlleri	Lâstik eşya mamûlleri	Ecza ve kimyevi maddeler	Petrol ve kömür müştakları	Metallerden gayri madeni maddeler	Esas metal Endüstrileri	Metal eşya imalatı	Makine imalatı	Elektrik makinesi	Münakale cihazları	Muhtelif imalat	Yekûn
Türkiye	2212	80	574	928	60	158	57	25	179	238	217	234	40	712	203	208	244	37	24	27	6673
İstanbul	347	17	39	231	—	42	11	22	76	200	97	104	—	188	32	146	60	29	47	18	1707
%	15,68	21	6,79	24,89	—	26	19	88	42	84	44	44,44	—	26,40	15,76	70,19	24,59	78,40	19,58	66,70	25,59
Türkiye	2114	82	609	940	53	164	70	31	25	231	202	236	8	643	89	216	233	33	224	28	6411
İstanbul	348	20	46	252	2	46	14	23	81	200	95	101	8	146	36	158	65	27	46	19	1726
%	16,46	24,40	7,55	2,66	3,7	28,05	20	74	39,51	86	47	42,80	100	22,70	40,46	73,15	23,60	81,83	20,54	67,88	26,93
Türkiye	1448	60	611	970	50	175	68	30	198	264	273	230	9	648	90	220	243	38	235	29	5889
İstanbul	347	20	46	232	1	47	16	20	152	203	91	99	8	155	37	162	51	26	43	20	1743
%	23,96	33,34	7,53	27,01	2	26,86	23,53	66,68	76,77	76,90	33,33	43,04	88,89	23,92	41,12	73,64	20,99	68,44	18,30	68,89	29,60
1955	387	15	56	283	18	45	24	18	107	197	67	55	5	152	23	95	28	7	42	19	1633
1957	983	15	51	258	22	44	23	18	101	200	69	61	5	156	29	101	38	9	39	17	1639
1958	347	20	46	262	1	47	16	20	152	203	91	99	8	155	37	162	51	26	43	20	1743
1959	348	20	46	252	2	46	14	23	81	200	95	101	8	146	36	158	55	27	46	19	1726
1960	347	17	39	231	0	42	11	22	76	200	97	104	—	188	32	146	60	29	47	18	1707

1950 Sayımına Göre

Tablo 1

İşyeri	İş sahibi ve ortakları	Ücretsiz aile efradı	Ücretli işçi	Ücretliler ortalaması	Bir yıllık ücret T. L.	Bir yıllık satış ve hasılât T. L.	İmalât kıymeti T.L.	Malzeme, mahrukat ve enerji maliyeti T.L.	İmalât neticesinde yaratılan kıymet T.L.	Makine ve tesisat tahmini kıymeti T.L.
16098	15945	1649	68657	64444	98.318.188	800.802.745	792.188.365	512.085.859	280.102.509	201.542.198
82331	83938	20902	230736	218060	279.445.157	2.530.365.699	2.545.817.571	1.605.621.326	938.196.245	873.127.245
19,6%	18,9%	7,9%	29,8%	29,6%	35,2%	31,6%	31,1%	31,9%	29,9%	23,1%